

Az Országos Környezetvédelmi Tanács civil oldalának kiegészítő javaslatai az Országos Hulladékgazdálkodási Terv (2009-2020) c. dokumentumhoz

Az Országos Hulladékgazdálkodási Tervről és SKV-járól

1.: Az OMP bevezetőben említett céljával nem értünk egyet, amennyiben a hulladék-megelőzés koncepciójában a racionalizáláson keresztül a **túltermelés és túlfogyasztás** problémájának orvoslását is integrálnunk kell. Ennek nyílt elutasítása, hogy a gazdasági növekedést teljesen elfogadott célként kezeli a dokumentum. Javasoljuk kiegészíteni szöveget így: „Az OMP egyik fő célja a *szükségleteken alapuló, ésszerű* gazdasági növekedés és a hulladékképződés által okozott környezeti hatások közötti összefüggés megszüntetése.”.

2.1.2.2.a.: A termékek esetében a felsoroltakon kívül a **javíthatóság** is lényeges a megelőzés elősegítése érdekében.

2.1.2.4.: Az okok listájából teljes mértékben hiányzik az, hogy hazánkban a **közszolgáltatásban** nem jelent és egyelőre most sem jelenik meg az újrahasználtra, megelőzésre való törekvés szemlélete. A nonprofit társasággá való alakulást a terv a közszolgáltatók esetében „hosszú távon” célozza. Mi a rövidtávon történő átállás akadályai? A közszolgáltatás definíció szerint nem nyereségtermelő, ezért nem értjük, miért nem azonnali ennek a társasági formában való megjelentetése? Ráadásul, a tulajdonosi viszonyok megváltoztatása miatt jelenleg zajlik az új cégek megalapítása, a korábbiak átalakítása, amellyel egy időben ez könnyűszerrel kivitelezhető lenne.

2.1.2.8.: Tudomásunk szerint a **civil szereplők** (ide értve az alulról felfelé építkezőket, és nem azokat, amelyek a gazdálkodók érdekeit képviselik) nem támogatják a túlfogyasztást és a túltermelést. Erre külön ráerősít az elmúlt években tapasztalható gazdasági válság, a nagymértékű, tömeges elszegényedés.

2.1.2.8.: A felsorolt **indikátorokra** célszerű úgy tekinteni, mint aggregát mutatószámokra. Amennyiben a hulladékcsökkentés mértékét hulladékáramok szerint, EWC kódcsopontonként bontva, célszámokat meghatározva, úgy sokkal jobban értelmezhetőek lennének. A települési és a termelési hulladék keletkezését eleve célszerű elválasztani egymástól az GDP-hez történő hasonlítás során.

4. táblázatban közölt adatokkal kapcsolatban nyomatékosítani kell, hogy **a kivitt 1,1 millió tonna hulladék mennyisége magas**, ha az erőforrás-hatékonyság jegyében azt vizsgáljuk, hogy hazánkból ennyi értékes nyersanyag távozik. Ráadásul a meglehetősen értékesen fémek teszik ki ennek jelentős részét. Meg kell oldani **az újrafeldolgozás körfolyamatának bezárását a határainkon belül** a feldolgozó kapacitások és a felvevő piac megteremtésével.

2.2.: Az OHT **erőssége az oktatásról, szemléletformálásra szóló helyzetfelmérése** annak átfogó jellege miatt.

2.3.: A K+F+I irányvonalakat összefoglaló listában teljes mértékben egyetértünk és támogatjuk annak szükségességét, hogy a **másodlagos nyersanyagok** kinyerésében a minőség felé kell elmozdulni és jelentősen növelni a feldolgozottsági fokot.

Ugyanebben a fejezetben említik a Terv készítői a zöld hulladék begyűjtését és a komposztok felhasználását említő rendszerek fejlesztését. Az ezen a téren elérhető hatékonyság, minőségi javulás legelső lépése véleményünk szerint az oxo-biodegradációs zsákok elhagyása, amelyek az elaprózódás révén elkülöníthetetlenekké válnak, illetve a műanyagzsákok eltávolítása a zöld hulladékból. A **komposzt piacának megteremtéséhez egyedül az osztályozás, a minősítési rendszer kidolgozása** várat magára, hiszen ár-érték arányban versenyképesebb lenne a műtrágyához képest, ahogy ezt említi is az OHT.

A **pelenka hulladékkal** kapcsolatban a vélhetően gazdaságtalan hasznosítás helyett (pl. a közegészségügyi problémák) az újrahasználható, megelőzést segítő textilpelenkák használatát ösztönző rendszerek kidolgozása lenne indokolt, amelyeket nyugat-európai városok, sőt hazai önkormányzatok egyenesen pénzügyi támogatással párosítanak, de erre itthon is van már példa (pl. Terézváros).

További megfontolandó fejlesztés a **tömegrendezvények zöldítése**, kezelve a koncentráltan keletkező rendkívül nagyarányú, szennyezett hulladék problémáját. Az ilyen jellegű programok a szemléletformálásban ráadásul rendkívüli erővel bírnak.

2.4.1.1.: A hiányosságoknál a **lakossági ismeretek növelését** nem indokolt csak a különgyűjtésre korlátozni. Rendszer szinten – de közérthető formában – kell a széles közönséggel megismertetni a prioritásokat, azaz a hulladékos hierarchiát. Ha ezt megértik, és elfogadják, akkor a különgyűjtés is elemi szintű igénnyé válik.

Az alfejezet végén tárgyalt másik hiányosság az aránytalan díjfizetésre semmiképpen nem a központi díjszabás a reális válasz. A lakosság részéről igény, hogy annyit fizessenek, amennyi hulladékot termelnek, amit éppen nem egy egységes díjszabás fog orvosolni, hanem a **differenciált szemétdíj kötelezővé tétele**, ami ha másként nem is, de úritésszám alapon már számos régióban működik.

2.4.1.3. A **települési hulladékokkal kapcsolatos általános cselekvési irányoknál a Megelőzés** és újrahasználat címet viselő fejezet tartalmában szinte alig érinti a témát. Súlyos szakmai tévedés, hogy ebben a fejezetben az újrahasznosítási rendszereket említik, ami nem tartozik ebbe a körbe. Az elkülönített gyűjtés soha nem volt része a megelőzésnek, hiszen az a már keletkezett hulladékok sorsát érinti, így szükséges, de cső végi megoldás.

A hasznosítást elősegítő betétdíj sem azonos az újrahasználatot elősegítő betétdíjas rendszerrel, s mint ilyen, a helye következő fejezetben van. Ezzel szemben az uniós szinten is elvárt megelőzést segítő szemléletformálásról, oktatásról egyáltalán nem esik szó csakúgy, mint a tiszta technológiák, ökodizájn stb. ösztönzéséről és a fogyasztási mintákban a környezettudatos minták gyűjtéséről, terjesztéséről, illetve az ezt támogató rendszerek fejlesztéséről (pl. környezetbarát termék védjegy).

A fejezet struktúrájában hiányzik a hulladékos hierarchia: a megelőzés együtt szerepel az újrahasználattal, de az újrahasználatra való előkészítés nincs a listában, ugyanakkor a hasznosítás alatt összevonva értelmezi az anyagában történő és az energetikai hasznosítást.

2.4.1.4. A **települési hulladékok specifikus cselekvési irányainál a Megelőzés** c. alfejezetben ismét olyan témák szerepelnek, amelyeknek nincs köze a megelőzéshez. A köztisztaság fogalmának szinte alig van köze a megelőzéshez. Az egy látszólagos, egyáltalán nem rendszer szintű szempont. Attól, hogy tisztaság van a közterületeken, még tonnaszám termelik az lakosok és a gazdálkodók a hulladékot.

A települési informatikai rendszerek fejlesztési igénye önmagában értelmezhetetlen, mert annak konkrét hulladékos célokat érintő vonatkozása nincs tisztázva. Mit kívánnak abban nyilvántartani? A környezettudatos szemléletformáló rendezvények számát, vagy az újratölthető csomagolások számát? Mert, ha nem, akkor semmilyen kötődése nincs a megelőzéshez. Ez egy háttérszolgáltatás, nem több.

A jogkövetés és ellenőrizhetőség tekintetében hiányzik azoknak az alanya. Kinek az átláthatóságát, ellenőrizhetőségét, milyen jogkövetését kívánják, milyen célból ellenőrizni?

Az újrahasználatra való előkészítés nem a Megelőzés része, így szükséges azt külön fejezetben szerepeltetni. A feldolgozó üzemek pedig a hasznosítás fejezetbe valók.

A Hasznosítás fejezetben említett újrahasználati központok többször is szerepelnek, de rossz fejezetben.

A közösségi komposztálás érdekében javasoljuk figyelembe venni azt a tapasztalataink alapján egyre növekvő igényt, hogy azt önkormányzatok is kezdeményezhessék. Másfelől az ösztönző rendszer részeként be kellene vezetni szemétdíj-kedvezményt.

2.4.2.1. Az ipari hulladékok közül legnagyobb mennyiségben kibocsátott **erőművi pernye** felhasználásához osztályozási, minősítési rendszerre és további kutatásokra van szükség. A pernye nagyon komoly egészségügyi kockázatokat rejt a benne előforduló nehézfémek miatt, amelyen a határértékek betartása aligha segít. A kockázat

bármely hasznosítási formánál fennáll, idővel óhatatlanul jelentkező elhasználódás, felaprózódás, elöregedés miatt, amely révén veszélyes anyagok kerülhetnek a környezetbe. Csak azért, mert sok van belőle, nem ésszerű bármi áron „eltüntetni”, „hasznosítani”.

2.4.2.3.: A **termelési hulladékról** szóló fejezet nem foglalkozik a terv az ágazati stratégiákkal, termékstratégiákkal, pedig világosan listázza, hogy mely szektorok a legfőbb hulladéktermelők, és melyek a legnagyobb mennyiségben keletkező hulladékaik. Az ilyen ágazati/termékstratégiákban kellene összeszedni, és bemutatni a BAT-okat a hulladékcsökkentésre, indikátorokat, és ezzel együtt egy ténylegesen működő motivációs rendszert kidolgozni azok elérésére. Itt lehetne lefektetni a termék életciklus elemzésekhez szükséges alapadatokat, illetve a számítások ágazat specifikus, de azon belül egységes módszertanát is. Felhívjuk a figyelmet arra, hogy nem csupán az IPPC köteles tevékenységeknél jelenik meg hulladék, ezért különösen fontos, hogy az azon kívüli ágazatokra is készüljenek hulladékos tervek, BAT-ok.

2.4.3.4 Az **élelemiszeripari és mezőgazdasági hulladék megelőzése** során arról esik szó, hogy hogyan kellene a melléktermékeket elkülöníteni, ami lényeges szempont. Ugyanakkor a tervezők nem foglalkoznak a tényleges cső eleji megoldásokkal, mint a technológiai innovációk ösztönzése, hogy eleve kevesebb legyen a hulladékká váló kibocsátás, vagy a hulladékká váló élelmiszeripari csomagolások csökkentésével, így elsősorban az élelmiszerhigiéniai szabályozás felülvizsgálatával, az újrahasználható csomagolások elősegítésével.

2.4.4.3. A **szennyvíziszap** egyre növekvő hulladékaához kapcsolódó cselekvési irányok esetén egyáltalán nem látszik a hierarchia szerinti prioritizálás. Támogatjuk a szennyvíziszap komposztként való hasznosítását, ami tetemes, és egyre növekvő mennyisége miatt is segítené az uniós célszámok elérését.

2.4.5. Az **építési-bontási hulladékokról** szóló fejezet számos helytálló megállapítást és igényt tartalmaz: így a hasznosítási arány növelését, a bányajáradék és a közbeszerzések felülvizsgálatát és a feltöltések visszaszorítását. Nagyon helyesen rávilágít a piac hiányosságaira, ugyanakkor egyáltalán nem foglalkozik az épületekből kinyerhető, újrahasználatra alkalmas elemekkel (pl. nyílászárók, épületgépészeti elemek, tetőcserepek stb.).

2.4.5.1. Ebben a fejezetben ki kellene térni az építési termék építménybe történő betervezésének és beépítésének, ennek során a teljesítmény igazolásának részletes szabályairól **275/2013. (VII. 16.) Korm. Rendelet** rendelkezéseinek várható hatásaira.

Ugyanebben a fejezetben a 2003-2008 között KIOP támogatásokból épült **inert lerakók** kerülnek bemutatásra, de a fejezet nem ad átfogó képet arról, hogy milyen arányban kerül az ÉBH ártalmatlanításra inert, illetve kommunális hulladéklerakókban.

Az elemzés problémaként fogalmazza meg – nagyon helyesen - az egyre terjedő **bányafeltöltéseket**, de arról sem kapunk átfogó képet, hogy ez milyen arányban és hol történik.

2.4.5.3 Az **ÉBH specifikus cselekvési irányainál szakmai hiba a megelőzés** bekezdése alá sorolni az elkülönített gyűjtés különféle kérdéseit. Az ártalmatlanításnál viszont muszáj lenne foglalkozni az inert lerakók – lakosságot is érintő – hiányának problémájával még akkor is, ha ez csak átmeneti megoldás. Az erre javasolt megoldás: a lakossági hulladék hulladékudvarba történő szállítása nyilván nem oldja meg a problémát. (Továbbiakat ld. OMP vonatkozó részénél.)

2.4.5.4 Az **ÉBH megelőzéséről** szóló fejezet nem a megelőzésről szól, hanem a hasznosításról, és nincs összhangban az OMP-ban foglaltakkal.

2.4.6.1. A **veszélyes hulladékok** fejezetében a 29. sz. táblázatnál a szöveg helyesen: „Hasznosítás után visszamaradt és tovább *nem* hasznosítható veszélyes hulladék”.

Ugyanebben a fejezetben a 32. táblázat pontosabb képpel szolgálna akkor, ha bemutatott mennyiségek mellett ott szerepelne, hogy azok az összes veszélyes hulladék mennyiségéhez hogyan aránylanak. Nem igaz az az állítás a 37.

Ábra utáni bekezdésben, hogy a lerakás drasztikusan csökken. 2009-ben az összes veszélyes hulladék 23, 2010-ben 11, 2011-ben viszont 33 százaléka került lerakásra, és abszolút értékben is nőtt a lerakott mennyiség aránya.

2.4.6.6.1. A **háztartási sütőolajok** begyűjtése jelenleg komoly hiányosságokkal küzd, erre kitér az elemzés is. Kiemelten támogatjuk – lakossági begyűjtő rendszer további fejlesztését, akár újabb hulladékudvarok építésével, akár alternatív – pl. kereskedelmi egységeknél elérhető – begyűjtő pontokkal.

A fejezetben említett regenerálás felé történő elmozdulást a hierarchia alacsonyabb fokán szereplő égetés ellenében szintén kívánatos a részünkről.

2.4.6.7.4. Az **elemek és akkumulátorok** vonatkozásában felmerülő megelőzési lehetőségek szakmailag helytállóak, azokat javasoljuk az OMP-be átvezetni.

2.4.6.8.2. Gyakori érv a **háztartási gépek** vásárlás ösztönzésére az energiahatékonyság. Szükséges az ilyen jellegű marketingüzenetek alátámasztására olyan élet-cikluselemzés elvégzése, amely számításba veszi egy ilyen gép legyártásával járó összes erőforrás-felhasználását, továbbá az előző, hulladékká váló gép környezeti terhelését. Korántsem biztos, hogy az energiatakarékosságra való hivatkozással ténylegesen indokolható a csere.

Az **elektromos és elektronikai berendezéseknél** jelentős piacrészt képviselhet az újrahasználat, amelynek megteremtéséhez a használt cikkek minőségbiztosítása és az értük vállalt garanciák elengedhetetlenek.

2.4.6.9.4. A **roncsautók** esetében egyetértünk azzal, hogy vissza kell szorítani az illegális bontópiacot, mert az a vásárlóikká váló akár jóhiszemű fogyasztók védelmét is megoldhatatlanná teszi. Ugyanakkor a jelenleginél sokkal-sokkal nagyobb igény lenne a bontott alkatrészekre. A gépjármű állomány öregszik, az új autók piaca szűkül. Felesleges a bontásban lévő korlátokkal az új autók felé terelni a lakosságot, mert a jelenlegi gazdasági helyzetben nem lesz eredménye. Ugyanakkor a most futó autók élettartamát sikeresen lehet növelni egy jól működő szervizhálózattal, amely minőségi bontott alkatrészeket kínál. Manapság egy 15-25 éves modellhez szinte lehetetlen alkatrészeket találni Magyarországon, míg ha megnézzünk néhány nyugati országot (pl. Anglia, Dánia), kiváló állapotú régi modellek járnak az utakat. Az anyagában történő hasznosítás helyett szükség lenne az újrahasználat mértékének jelentős növelésére, és természetesen a célszámok elérése érdekében a pontos nyilvántartásra.

2.4.6.10.3. Az **egészségügyi hulladékoknál** a cselekvési irányokban foglaltak nem tárgyalják sorrendben a hierarchia lépcsőit, ide-oda ugrál a fejezet az egyes lépcsők között. A hasznosításon belül foglalkoznak a csökkentési lehetőségekkel. Nagyon fontos lenne a kórházak számára előírni, hogy a veszélyes és a települési hulladékot kötelezően elkülönülten kezeljék, ezzel is csökkentve a veszélyes hulladék arányát. A WHO ajánlásait nem tekinthetjük általános cselekvési irányoknak, azok sokkal inkább a specifikus kategóriába tartoznak.

2.4.6.11.2.4. Teljes mértékben támogatjuk a **növényvédőszer-csomagolásra** kivetendő betétdíjat.

A specifikus cselekvési irányokban nem állítanak fel prioritásokat a célok között, ugyanakkor csak az utolsó helyen említi a komposztálás fejlesztését, pedig az lenne a legfontosabb a megelőzés elősegítésére.

2.4.7.4. A **csomagolási hulladék megelőzés** c. alfejezetében mindössze egyetlen, semmitmondó mondat található a fogyasztói hatásmechanizmusról. Szó sem esik a kereskedői, illetve a gyártói oldalról. Tekintettel arra, hogy a csomagolási hulladék megelőzéséről fentiek alapján sem itt, sem az OMP-ben nem született konkrét célrendszer, ezt elengedhetetlen pótolni, különös tekintettel arra, hogy a lakossági begyűjtés aránya siralmas az elvárt uniós célszámokhoz képest, másrészt ez a legfelelősebb hulladékáram, hiszen nagyon rövid ideig van használatban, és ahhoz képest meglehetősen értékes alapanyagokat pazarolunk rá.

A csomagolási hulladékok megelőzését elsősorban az újrahasználható csomagolások, másodsorban a túlzottan szigorú pl. egészségügyi előírások enyhítése segítené, amely lehetővé tenné a csomagolásmentes kereskedelmet, illetve az újratöltős betétdíjas termékek terjedését.

A **betétdíjas termékek** arányának visszaesése nem feltétlenül a fogyasztói kereslet szűkülésével magyarázható, hanem a fogyasztók kedvét szegő folyamatos kereskedői visszaélésekkel, és a kínálat egyre jelentősebb csökkentésével. Ami nem kapható, arra nyilván ráfoghatjuk, hogy nincsen igény. Az OHT keretei között tartózkodni szükséges a tényekkel nem alátámasztható, szubjektív értékelésektől.

Az **elkülönített gyűjtéssel** kapcsolatban évek óta nagy számban kapunk olyan panaszokat, hogy az átállás a gyűjtőszigetes és a házhoz menő rendszerek között sehol nem sikerül zökkenőmentesen, gyakran az elkülönített gyűjtés lehetősége nélkül hagyva a lakosokat. Ez a helyzet jelenleg is Budapest számos pontján. Itt utalunk arra, hogy a lakossági morált és gyűjtési kedvet ezek a problémák évekre fogják visszavetni, ezért alaposabb tervezésre, elővigyázatosságra van szükség.

Az egyutas csomagolásra bevezetendő **betétdíjas rendszert** kizárólag azoknál a csomagolási hulladékoknál támogatjuk, amelyeknek a házhoz menő gyűjtése nem megoldott. Az üveghulladék a zsákos gyűjtésnél probléma, így ott a gyűjtőszigetek hasznos alternatívája lehet a betétdíjas rendszer. Ugyanígy a speciális csomagolásoknál (pl. festékek, növényvédő szer).

2.4.8.2 A **biológiailag lebomló hulladékok** esetében a szerzőkkel egyetértve úgy gondoljuk, hogy a képződő hulladék csökkentése után - a helyben történő – komposztálás a legjobb megoldás. Ha előbbiek nem kivitelezhetők, akkor a komposztüzemi hasznosítás, illetve a biogáz előállítás tekinthető megfelelő módszernek. Az MBH módszerét semmiképpen ne ösztönözze az OHT. A technológia végterméke minőségi szempontból komoly aggályokat vet fel, hozzátevé, hogy jelenleg az egyébként versenyképes komposzt minősítési rendszerének hiánya piacbénító hatású.

Feladat a komposztálási tevékenységben résztvevők kiterjesztése újabb csoportokra, ezért javasoljuk, hogy a közösségi komposztálás lehetővé váljon oly módon is, hogy azt bárki elindíthassa – például önkormányzat is.

Ezen a területen is szükséges célszámok meghatározása éves bontásban, hogy a hasznosítás biztosított legyen, és az uniós elvárásoknak meg tudjunk felelni.

Az OMP értékelésnél is említjük, hogy az elszállított zöldhulladék csomagolási módszerén változtatni kell. A zsákos gyűjtés során a hulladékkezelők gyakorlatilag beleaprítják a zsákokat a komposztba, tönkre téve annak minőségét.

A fejezet készítőinek munkáját dicséri, hogy ez az egyetlen olyan fejezet, ahol legalább egy hozzávetőleges költségterv megjelent.

2.4.9.3. A **gumiabroncsok** visszagyűjtésével kapcsolatban számos lakossági bejelentést kaptunk, amelyek arra utaltak, hogy a begyűjtés nem működött megfelelően az elmúlt egy évben. Nyilván hátrébb szorult a prioritásokban ez a terület azáltal, hogy itt nincs uniós célszám előírva. Ez azonban az illegális lerakásokhoz fog rövid úton vezetni.

A **gumiabroncs** hulladék terén az újrafutózás felé történő elmozdulás már több mint időszerű, és nagy siker lenne ennek széleskörű elterjesztése.

Az Országos Megelőzési Programról (OMP)

4.1.1. Javasoljuk felvenni a **nulla hulladék (zero waste)** fogalmát az alapfogalmak közé, amely a megelőzést szolgáló koncepciót, gondolkodási mintát takarja. A fogalommal gyakorlatilag ma már Európa minden országában operálnak, sőt az Európai Unió is. Számos országban a települési önkormányzatok már elköteleződtek, saját stratégiával rendelkeznek a nulla hulladék elérésére vonatkozóan. A Zero Waste International Alliance által elfogadott definíció: „A nulla hulladék célkitűzés egyszerre jövőkép és gyakorlati iránymutatás egy olyan életmód kialakításához, ahol – a természetben zajló fenntartható körforgás mintájára – nem keletkezik végleges hulladék, mert minden, a

folyamatokból kilépő anyag egy másik helyen felhasználható erőforrásként jelentkeznek. A nulla hulladék jegyében úgy tervezzük a termékeket, és úgy működtetjük a folyamatokat, hogy összességében csökkenjen a hulladék mennyisége és veszélyessége. Ebben a szemléletben nem eltemetjük vagy elégetjük az erőforrásokat, hanem megőrizzük és hasznosítjuk azokat. A nulla hulladék megvalósításával megszűnik a bolygó, az emberiség, az állatok és a növények egészségét veszélyeztető – talajba, vízbe, levegőbe történő – kibocsátás.”

A Ht. 7§(3). pontja kimondja: “Az összességében legjobb környezeti eredményt biztosító megoldás érvényesülése érdekében bizonyos hulladékarámok esetében az (1) bekezdésben meghatározott tevékenység a hulladékhierarchia szerinti elsőbbségi sorrendtől eltérően is megválasztható. Ennek indokoltságát a hulladékképződés és a hulladékgazdálkodási tevékenységek által gyakorolt összhatásokat bemutató életciklus-szemléleten alapuló vizsgálati elemzéssel kell igazolni.” Ez nem azonos az OHT ebben a pontjában kifejtett eltérési lehetőségtől, amely szerint: „A hulladékhierarchiában foglalt sorrendtől abban az esetben lehet eltérni, amennyiben azt a műszaki kivitelezhetőség, a környezetvédelem és a gazdasági életképesség indokolja, és az életciklus-szemlélet alátámasztja.”

Szövegjavaslatunk: *„A hulladékhierarchiában foglalt sorrendtől abban az esetben lehet eltérni, amennyiben az eltérés az eredeti megoldáshoz képest az összességében legjobb környezeti eredményt biztosító megoldást eredményezi, és ezt az életciklus-elemzés alátámasztja.”*

Támogatandó és előremutató, hogy a **hulladéklerakási járulékból** teremtsen az állam forrást a megelőzésre, ugyanakkor ennek mértéke, üteme nincs konkretizálva. Idővel, ha a hulladéklerakás eléri a célját – a lerakótól való eltérítést –, mértéke csökkenni fog. A csökkenés vélhetően az újrahaznosítási rendszerek terjedésének lesz köszönhető, amire rengeteg forrást szán az állam, ami viszont nem azonos a hulladékmegelőzéssel és az újrahazsnálatra való előkészítéssel. Más szóval a forrás el fog apadni, miközben megelőzési célját nem éri el. Fokozatosan szükség lesz más források bevonására is a fentiek miatt, továbbá elengedhetetlen a pontos cél szerinti összegek meghatározása. Az elkülönített gyűjtésre fordítandó forrásokat pedig nem az OMP kereteiben kell definiálni, hiszen az nem a megelőzéshez tartozik. Szükséges a hierarchia szintjeihez elkülönítve hozzárendelni a számszerűsített forrásokat annak érdekében, hogy követhető legyen a prioritások szerinti költségtervezés.

4.1.3.1. A címben szereplő **termékáramok helyett itt valójában hulladékarámok elemzése** történik. Az OHT-ban kifejtett hulladékarámok mintegy fele itt nem kerül bemutatásra megelőzési szempontból. Nincs itt az ipari hulladék, a mezőgazdasági hulladék, a szennyvíziszap, az építési-bontási, a veszélyes hulladék, a PCB és PCT tartalmú hulladék a hulladékolajok, az egészségügyi intézmények hulladékának, a növényvédőszer-csomagolások és az azbeszthulladékok bemutatása.

Tekintettel arra, hogy a fenti struktúra nem csupán a helyzetelemzés terén hiányos, hanem a cselekvési program keretében ezekről szinte egyáltalán nem esik szó, nehéz lenne szövegszerű módosítási javaslatokat tenni, hiszen azokat előbb meg kellene írni. A helyzetelemzésben érintett hulladékarámokkal kapcsolatban a következők az észrevételeink:

A dokumentum önellentmondást tartalmaz, ugyanis **a települési hulladékról** ez található a 2.1.1.1. fejezetben: „A települési hulladék mintegy 55%-a a lakosságtól származik, 45% pedig az intézményekben, a szolgáltatói ágazatban, a kereskedelemben és az ipari területeken képződik, amely a háztartási hulladékhoz hasonló...” Ez alapján korántsem mondható el, hogy csak a lakosság lenne felelős a megelőzésért. Szinte pont ugyanannyira a gazdálkodói szféra, ezért ösztönözni kell a vállalatok működésében elérhető hulladékcsökkentést a gyártási folyamatokat kiegészítő, leggyakrabban irodai egységekben. Kötelezővé kell tenni és megoldani mielőbb az irodai szelektív gyűjtést.

A **csomagolási hulladékra** a környezettudatos kereslet csak akkor fog megteremtődni, ha lesznek egyáltalán elérhető alternatívák a kínálatban (ld. az újratölthető csomagolások betétdíjas piaca), illetve elérjük, hogy a gyártók a zöld termékeket a hozzáadott eszmei értéket kihasználva ne árazzák túl. Ehhez nyilván egyszerre kell megteremtteni a növekvő keresletet is, amely elősegíti, hogy a termékek fajlagos költséges csökkenjen.

A csomagolási hulladékok csökkentésére javasoljuk kidolgozni és bevezetni a **zárt betétdíjas rendszer** koncepcióját, ami leginkább a földrajzi szempontból jól behatárolt szolgáltatási területtel, viszonylag állandó vevőkörrel rendelkező helyi kistermelők számára lenne hasznos módszer.

A **környezetvédelmi termékdíj** semmilyen formában nem motiváló a fogyasztó számára, pusztán egy újabb árnövelő tényezőként tekint rá, ugyanis a legtöbb esetben nincs választási lehetősége: meg kell teremteni a tényleges választási lehetőségeket különböző mértékű kedvezményekkel a csomagolásmentes termékekre, az újratölthető és az újrahasznosított anyagból készült csomagolásokra.

Az **élelmiszerhigiénia** túl szigorú szabályozási kerete, illetve a piaci szereplők ismerethiánya gyakran lehetetlenné teszi az újratöltős, esetleg a vásárló által saját felelősségére újrahasználható csomagolásának (pl. saját ételhordóba kért étel vendéglátó egységben) használatát, illetve az Európában és a tengerentúlon egyre szaporodó ún. kimérős boltok terjedését. Ez a csomagolási hulladék csökkentése ellen hat, ráadásul szennyezettségük miatt ezek a csomagolások többnyire újrahasznosításra is alkalmatlanok. Hulladékos szempontból szükséges megvizsgálni az élelmiszerhigiénias rendelkezéseket, továbbá a piaci szereplők ismereteit javítani ezen a téren.

Az **elektronikai hulladékoknál** a javíthatóságot taglalva az egyik mondat arra utal, hogy a gazdasági válság miatt nőtt a javítási szolgáltatások iránti igény, a következőben pedig arról tesznek említést, hogy a rendszerváltás óta a csökken az ez iránti igény. A javítással kapcsolatban egyértelmű, hogy a változtatást a termékfejlesztések során kell eszközölni. Ehhez szükséges lenne versenyjogi szempontból megvizsgálni, hogy a márkaszervizek és a független szervizek viszonyában mennyire számít korlátozónak az, hogy a javítást sok esetben kizárólag az előbbi képes elvégezni. A monopolisztikus helyzet feloldásával árverseny is ki tudna alakulni, ami elősegítené a javítás népszerűségét.

A **komposztálás** elősegítése érdekében javasoljuk a közösségi komposztálás végzésére jogosultak körét kiterjeszteni, például az önkormányzatokra vagy más gazdálkodókra, intézményekre. A **biohulladékokra is szükséges éves célszámokat** megjelölni annak érdekében, hogy az uniós vállalást teljesíteni tudjuk.

A **hulladékok veszélyesanyag-tartalmának** csökkentésével kapcsolatban leírtakkal egyetértünk. A fogyasztói tudatosság révén ösztönzött környezetbarát kereslet megteremtése érdekében a lakosság számára lehetővé kell tenni, hogy közérthető formában tájékozódhassanak ezekről az anyagokról (az anyagok hatásmechanizmusáról a környezetre, az egészségre gyakorolt hatásairól, kockázatairól, hogy ezek leggyakrabban hol, milyen termékben fordulhatnak elő, hogyan lehet elkerülni ezeket). E z a terület más országokhoz képest súlyosan elmaradott a világos, érthető, széles körben elérhető tájékoztatás szempontjából.

Ez is indokolja, hogy a termékcímkézésben a korábbiakhoz képest jóval részletezőbb követelményeket írjanak elő összetevők szintjén.

4.1.3.3. A hazai termelő szektor mellett igen jelentős az import aránya számos termék kategóriában, ami felveti annak az igényét, hogy **a határokon átnyúló, kiterjesztett gyártói felelősség hogyan érvényesíthető** a gyakorlatban. Ezen a téren szükség van részletesebb elemzésre, már csak az azonos versenyfeltételek miatt is.

4.1.3.3. és 4.1.3.4. A kiterjesztett gyártói felelősség jegyében ismét megemlíjtük az ágazati hulladékos stratégiák, BAT-gyűjtemények kidolgozása és tényleges alkalmazása iránti igényt. Meg kell teremteni gazdasági eszközökkel az erre a motivációt. Másfelől az **IPPC-köteles tevékenységeken kívül eső szektorok esetében is szükség van BAT-okra, hulladékcsökkentési stratégiára.**

4.1.3.6. A bemutatott uniós felmérésből is kiderül, hogy a **használt cikkek** iránti vásárlási hajlandóság még a gazdasági válság ellenére is alacsony hazánkban elsősorban a prekonceptiók miatt. Komoly feladat a szemléletformálásban ennek a feloldása, például azzal, hogy a használt cikkek minőségi színvonala is emelkedjen – gyakran nem történik megbízható javítás, nincs semmilyen garanciavállalás, nem történik meg az árucikkek rendes

minőségi osztályozása, szétválogatása stb. Ezek olyan témakörök, amelyeknek ebben a fejezetben meg kellene jelenniük.

Az újrahasználatról szóló fejezetben egyáltalán nem esik szó a **betétdíjas, újratölthető csomagolásokról**, ami az OMP súlyos hiányossága.

4.2 A Vízióban is javasoljuk megjeleníteni a **nulla hulladék** állapotát, amely kifejezetten ebből a célból született. (ld. 4.1.1.

4.4.2.1. Túl az OMP strukturális problémáján – amely indokolatlanul emeli ki külön területként az ÉBH-t, **erősen támogatjuk a rozsdáövezetek felszámolását**, a barnamezős beruházásokat, illetve a kihasználatlan egyéb ingatlanok hasznosítását. Ezeket részben éppen az újrahasználati központok létrehozása érdekében lehetne hasznosítani.

Az építési-bontási hulladék nagy részét (betontörmelék, téglatörmelék) **hasznosításra** lehet szálni, mennyiségben kisebb része **újrahasználatra előkészíthető** (pl. nyílászárók, padlók, épületgépészeti elemek stb.) és egy egészen kis része a sérülésmentes bontás révén egyszerűen **újrahasználható**. **Az első két fogalom egyike sem tartozik a megelőzés témakörébe**. Nem az OMP-ben a helyük. Itt sokkal inkább a környezettudatos építkezés, építőanyag-előállítás paramétereinek kidolgozásáról kellene, hogy szó essen. Továbbá arról, hogy hogyan lehet a lakossági, építetők körben megteremteni az újrahasználható elemek iránti keresletet.

Szükséges azt is pontosítani –nem itt, hanem az OHT vonatkozó fejezetében -, hogy a koordinációs szerv, továbbá a hálózat mely fent felsorolt három kategóriára terjedne ki, mert ismét előkerül a kérdés: ha közszolgáltató végezne ezt a feladatot, pl. hulladékudvar üzemeltetés keretében, akkor hogyan kap kereskedelmi jogosultságot, ami nyilván nem közszolgáltatói tevékenység.

4.4.2.2. Az **Újrahasználat** címet viselő fejezetben meglehetősen furcsa a címadó fogalom negatív megközelítése azt sugallva, hogy csak nagyon indokolt esetben, életciklus elemzés után válasszuk ezt a megoldást. A hulladékos hierarchia egyértelmű útmutatót ad a kezünkbe, életciklus elemzésre pedig csak akkor van szükség, ha attól el kívánunk térni.

Az **újrahasználati központok** tevékenységével kapcsolatban említett **védjegy rendszer** ebben a formában nem értelmezhető, inkább ötletszerűnek tűnik, ám, ha nincs pontosan kidolgozva, hogy ki, mikor, mit és hogyan tegyen ezért, csakúgy mint a **központok hitelesítésének rendszere**, akkor az piackorlátozóvá fog válni. Legalább az alapelveket, a fő mérlegelési szempontokat, hogy egyáltalán miért van szükség a fentiekre tisztázni szükséges.

Az újrahasználati központok a nyugati és a már létező közép-európai példái alapján jól látszik, hogy azokat nem a gyártók üzemeltetik, hanem túlnyomó **többségben nonprofit civil szervezetek, nonprofit gazdasági társaságok, szociális szövetkezetek, amelyek önkormányzatokkal állnak szerződésben**. Szinte minden országban az a tapasztalat, hogy foglalkoztatási és területhasználati támogatással működnek ezek az intézmények. A szempontrendszerben ugyanis nagyon fontos minden más országban a környezet védelmén túl a szociális jelleg: a rászorulókon való segítség, illetve a hátrányos helyzetűek foglalkoztatása. A központok gyártókhöz való delegálása teljesen célt téveszt, hiszen ők maguk az új termékek eladásában érdekeltek, nem szűkítik saját piacukat a használt termékekkel. Uniós szinten is megjelenik a szociális gazdaság keretében az a törekvés, hogy az újrahasználati központok ne nyereségorientált szervezetek kezébe kerüljenek, különösen, ha ezek a központok támogatásra is jogosultak lehetnek.

A koordinációs szerepet vállalókat példálózó jelleggel ismerteti az OMP, ami kevés egy Tervhez. A szereplőknek ebből a Tervből kellene megtudniuk legalább iránymutató jelleggel, hogy egyáltalán foglalkozhatnak-e majd újrahasználati központok indításával vagy ez végső soron állami feladat lesz.

4.4.2.3. A tervet készítő a **zöld közbeszerzés** területének szabályozását, egyúttal úgy tűnik, részletes tervezését egyszerűen áthelyezi az OMP-ből a tervezett kormányrendeletbe, illetve a GPP-vel helyettesíti. Így az OMP e fejezete szinte értelmét veszti.

4.4.2.4. **Környezettudatos termelés:** az alapfogalmak tisztázásán túl javasoljuk, hogy az OMP térjen ki arra, hogy a tiszta technológiákkal és az ökodizájnnal kapcsolatos követelmények milyen formában, mely ágazatokra, milyen időtávon, ki által lesz kidolgozva, és az pontosan hogyan tervezi ösztönözni az állam.

Teljes mértékben egyetértünk azzal a megállapítással, hogy a **KKV**-k számára elérhetetlen az **ISO14001**, illetve a **EMAS**, ezért támogatni kell őket, és talán érdemesebb a jól célzott támogatás érdekében a kisvállalatokra szűkíteni a kört, hiszen a hazai multinacionális vállalatok nagy részé a középvállalat kategóriába esik. Számukra a minősítés nem jelent problémát.

4.4.3. Az OMP megvalósításánál behozott **69. sz. táblázat** tartalmában sehogyan nem épül be az OMP-be, különösen nem az OHT többi részébe. Az OMP több ponton is ellentmond az OHT többi fejezetének: az előbbi táblázatban megemlíti például a kedvezmények, ösztönzők rendszerét, miközben az OHT megelőzési pontjaiban kizárólag adókkal „motivál”. A hivatkozott táblázatban szerepel a pay-as-you-throw rendszer, ami alapvető eleme a megelőzésnek, ugyanakkor sehol nem szerepel az OHT-ben, mint cél.

A **70. sz. táblázat**, amely az OMP megvalósításáról szól, számos ponton egyáltalán nem tartalmaz eszközöket. Ez arra enged következtetni, hogy azok csupán verbális célok maradnak (pl. ökoinnováció, öko-dizájn támogatása).